

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacræ Theologiæ Professoris, Et sanctæ Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtvtibvs,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

Continet Tractatvm Serie Vigesimvm-Octavvm De Matrimoniis, &
Sponsalibus, cum Indicibus necessariis

**Castro Palao, Fernando de
Lugduni, 1669**

De pœnis Matrimonij clandestini. §. 14.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76659](#)

§. Vlt.

De pœnis Matrimonij clandestini.

tum. Et colligitur manifeste ex cap. 2. de matrimonio contracto utra interdict. Eccl. Idem cetero dicendum de licentia concessa Sacerdoti sub onere praemittendi denuntiationes, investigandi impedimentum, aliamve diligentiam praestandi, dum enim non additur decretum irritans, sacerdos debet praedictam diligentiam præcepit non in vi conditionis, sed oneris, & obligacionis maximi si fu diligentia, quam ius commune postulat, ut tradit Sanch. dicit. disp. 32. cap. 33. & Coninch. disp. 27. dub. 3. & n. 33.

10. Ad extremum licentia semel data reuocari potest, at non est consentia reuocata, quoque reuocatio per seipsum, vel certum non um significata sit ei cui est licentia concessa, vel bene docuit Sanch. lib. 3. disp. 26. num. 9. Coninch. disp. 27. dub. 3. num. 32. ver. 2. Gaspar Hurtado disp. 5. diff. 13. in fuit num. 45. Quod si aliquis post contractum matrimonium opponat Sacerdotem caruisse legitiam, vel quia fuit reuocata, tenuer probare, alias credi non debet, vi notat Malaud. de probat. cond. 982.

§. XIII.

De testibus pro matrimonio contrahendo à sacro Concilio requisitis.

1. Quid Concilium de testibus decernat.
2. Aliqui affirmant testes omni exceptione maiores requiri.
3. Oppositi omnino tenendum est.
4. Satisfundamento num. 2. adducto.

1. Actum Concilium Trident. sess. 24 cap. 1. de reformat. matrimonij exigit, ut simul cum Parochio, vel alio Sacerdote de licentia Parochi duo, vel tres testes assistant matrimonio contrahendo, alias contactus iuratus, & nullus sit. Hos tamen testes necessarium non esse rogatos, quia equalitas à Concilio non exigitur, ut bene notarunt Gregor. leg. 1. verb. fin. testigos, it. 3. pars. 3. Caldas Pereira de Amor. & vend. cap. 6. numero 22. Henr. lib. 11. cap. 3. num. 9. Sanch. lib. 3. disp. 41 num. 7. Gutierrez de matrimonio cap. 44. num. 7. Et cap. 5. in fine. Quinimum sufficiunt, quavis vi determinati, & repugnantes inter se, modo perciptiant contractum celebratum, sicut de Parochio diximus, quia ea vis non impedit, qui possunt de matrimonio testari, ut trudit Zeval. in sua apud. questi. 60. num. 8. 2. Sanch. lib. 3. disp. 13. num. 9. Coninch. disp. 27. n. 44. Cenedo prædi. & canon. 99. liv. 1. queft. 50. num. 108. ad finem.

2. Dicimus tamen est, an iij testes debeant esse omni exceptione maiores? Affirmant aliqui Neotherici, eo quod Concilium eorum presentem exigit, ut de matrimonio constet eorum testimonio, at testes minus idonei non possint probare. Quinimum saepe a testimonio dicendo repelluntur, ut sunt infames, aut allo virtutis notari. Ut ergo fini Concilii fiat nec esset illatio testes o. nisi exceptione maiores debent adhibendentes, peccato iure antiquo ad probationem matrimonij requirebantur, iuxta Textum in cap. super eov. 2. de testibus. Et h. 5. in 9. part. 4. Et tradit alius Relatio. Maſcaid. de probab. test. 10. 3. num. 4. Auſon. Gab. tom. 3. commun. opim. 10. 1. p. de refib. concluſ. 8. num. 3. ver. contraria. Addit. causa matrimonialis est causa ardua, & gravis, neque debet tractari per quicunque iudicis ex Texu in cap. 1. in fine, de conſanguinitate. Opin. At in causa ardua non amittitur testis, cuius fidis ob aliquam rationem infirmari posse. Cap. iacet. 5. quaregam aut. in de probab. Ergo.

3. Ceterum communis sententia, & omnino tenenda asservat, quoniam testes modo rationis vnum habent sufficientes ad matrimonij valorem, illiusq; probationem, tamen si consanguinei, & parentes sint contrahentium, vel illorum feni, & familiari, vel eti. sunt scimicæ, & infames, & excommunicati, quia Concilium solum exigit duorum testimoniem presentem nulla illis addita qualitate, ergo non est à nobis addenda, maxime cum hoc decretere sit correctiorum iuris communis, vbi nulla testimonij presentia pro valore matrimonij requisita erat, ac proinde interpretandum est, ut quam non fieri possit predictum ius commune corrigat. Præterea alii testes per se admittendi non effant ad matrimonium, ob eorum virtutis, & defectum, quia tamen admittuntur simul cum Parochio ex eius presentia corum virtutum supplerit, ut multis comprobatur Anton. Gab. loc. cit. concl. 5. num. 1. Denique supplex corum defectus, quia regulariter sunt a contrahentibus electi, & rogati, ut ex communis sententia restatur Farinac. de opib. contraries, queſt. 54. num. 40. Et queſt. 62. num. 10. Sanch. disp. 41. num. 5. Gutierrez. cap. 44. num. 74.

4. Ex iste facile soluit oppositum fundamenum, testes namque requisiſti a Concilio non sunt ad probationem matrimonij alias contrarii, sed ad probacionem matrimonij, quod ex eorum presentia contrahitus, de catus probatione nihil iura statuerunt, id est statuum est naturali legi, quae cuiuslibet matrimonij rationis vnum habentis contenta est. Addit. communis virtutis ex praetexta Parochi supplerunt.

1. Probabile est matrimonium omisſis denuntiationibus clandestinum non esse, ne subiectum pœnis. Sed oppositum est probabilitas.

2. Pœna contrahentium clandestinum est quod filij illegitimū sint.
3. Requiritur esse matrimonium in gradibus prohibitis contrahendum.
4. Item, ut soboles suscepit sit durante inhabilitate, & clandestinitate.
5. Matrimonium clandestinum validum legitimat problem.
6. Secunda pœna contrahentium clandestinum est ne coniux sponsata vivo ei restituatur.
7. Tertia, ut matrimonium publicum preferendum sit clandestinum.
8. Quarta ut pro dispensationis careant contrahentes, si in gradibus prohibitis contraherentur.
9. Quinta redditur inhabiles ad sic contrahendum.
10. Subdatur graui pœna arbitrio Ordinarij imponenda. Imo Index secularis sic contrahentes punire possit.
11. Qualiter exhortationis pœna afficiantur contrahentes clandestinum.
12. Parvulus, vel alter Sacerdos de eius licentia assistens matrimonio omisſis culpabiliter denuntiationibus triennio suspendenda est.
13. Non est extenuanda hac pœna ad Sacerdos' vagos absque Ordinarij licentia, coniungentes.
14. Ab haec triennali suspensiōne nequit episcopus absoluere, et si alij contrarium sentiant.
15. Parochus, vel alter Sacerdos assistens matrimonio non si subducatur, aut predicatio sponſos benedictus suspensa est: quousque Ordinario illius Parochi visum fuerit.

1. Plurimum pender decisio huius questionis ex his quæ. s. i. diximus, quodam sit matrimonium clandestinum? Nam si propriè, & in rigore clandestinum censendum sit, quod est preleme Parochio, & testibus celebratum, ut diximus illo §. 1. communem est sententiam: pœnis antiquo irre impositum matrimonio clandestino affici dicendum est: sed quia predictum matrimonium clandestinum non esse docuerunt Palacios in 4. d. 28. disp. 3. Petri de Ledesma. 9. 45. art. 5. Molina. t. 1. de in p. tract. 2. disp. 176. Gaspar Hurtado disp. 5. difficult. 22. Candelab. aareum, 1. p. num. 243. Ideo probable est ab illis predictis matrimonium excusari. Ex his sententiis prior vtpotē communior nobis probatur, quam docent Sanch. alii relatis, lib. 3. disp. 1. num. 7. Henr. lib. 11. cap. 6. num. 2. Gutierrez. cap. 7. 5. per totum. Basil. Ponce, lib. 5. cap. 37. num. 6. Coninch. disp. 27. aut. 9. in fine. Moueox ex cap. fin. §. si quis verb. de can. dei. desponat. vbi clandestina coniugia appellantur, que praetermissis denuntiationibus contrahentur, tamen si publice contrahantur, quia contrahentur absque solemnitate à iure requisa, ut bene Batt. in leg. fin. ff. de Ritu nuptiar. Neque obstat Concilium sess. 24. cap. 1. matrimonia clandestina irritans, & annulans, cum tamen celebrata praefente Parochio, & testibus omisſis denuntiationibus non irritauerit, quia non irritavit quodlibet clandestinum, sed clandestinum absque ea solemnitate factum, tamen si omni populo fieret. Neque item obstat quod dicta sess. 24. cap. 1. pœnam apponens contrahentibus in gradu prohibito non præmis illis denuntiationibus, nullam clandestinum matrimonij mentionem fecerit, quia non negavit: præterquam quod id factum est, ut locus dare ut opinione neganti propriè clandestinum esse, & in pœnam appositam in illo cap. fin. incidere. Cum ergo ab antiquo iure recedendum non sit, nisi quatenus novo sit expressè recetrum, efficitur facte clandestinum matrimonium dicti, quod omisſis denuntiationibus celebrantur, si quidem in Coac. Trident. non inueniatur expressè recetrum. Hoc polto,

2. Prima pœna, qua contrahentibus clandestinè, hoc est omisſis denuntiationibus ipso iure apponunt, est illegitimitas filiorum, qui ex tali matrimonio concepti fuerint, si forte contraherentur gradibus ab Ecclesia prohibitis. Habeat expressè c. fin. de can. dei. desponat. ibi: Si quis verb. huiusmodi clandestina, vel interdicta a coniugia iniuste presumperit in gradus prohibito etiam ignoranter, soboles de tali coniunctione conceperit proibitum illeritima censetur de parentum ignorantia nullum habentia subsidium; cum illi raliter contrahendo non expertes scientia, vel saltem affectatores ignorantie videantur. Pari modo priores illegitimi censerunt, si ambo parentes impedimentum scientes legitimum præter omne interdictum etiam in conspectu Ecclesie contrahere presumperunt.

3. Circa hanc poenam aduerte requiri matrimonium esse invalidum, ut constat ex illis verbis si quis in gradibus prohibitis Aliquis tamen placet ex quo coniuge capite haec nullitas proueniat, hanc poenam habere locum.

Nam esto in predicto cap. fin. solum apponatur pena contrahentibus in gradibus prohibitis, ratio vero decidendi eadem est in quocunque impedimento, quod per denunciationses manifestari poterat, cum patentes ceaufatur affectatores ignorantes, si impedimento aliquo ligari, quod denunciationses agnosci poterat contrahant omittentes denunciationses. Secundo. &c. 14. Qui filii sunt legitimis deciditur eos legitimis esse, qui bona fide latenter vnius coniugii suscepit, & in facie Ecclesie. Taciunt ergo a legitimitate excluduntur filii qui mala fide suscipiuntur, ut coatingit in his qui omisiss denunciationses impedimento ligati contrahant. Atque ita teneri Coninch. disp. 27. dub. 9. n. 77. Sanch. lib. 3. disp. 42. num. 4. Sed recte Basili Ponce lib. 5. de matr. 37. numer. 7. censet hanc poenam illegitimitati solum habere locum in contrahentibus clandestinè in gradu prohibito, scilicet consanguinitatis, vel affinitatis, quia Textus in dicto et. fin. id tantum expedit & poena extendenda sunt, tametsi eadem ratio procedat. Neque obstant Textus in contrarium allegari. Fato namque esse iudicandos legitimos, qui bona fide pauperem suscepit, inde tamen solum inferri potest omnes suscepitos mala fide parentum illegitimi esse censendos, sed non eos qui ex mala fide presumpta suscipiuntur, quales sunt suscepiti omisiss denunciationses a parentibus qui credebant nullum impedimentum subesse.

4. Secundo nota ad predictam poenam incurrandam requiri solum suscepit esse de tali coniugio invalido durante inhabilitate, & clandestinitate. Si enim tollitur clandestinitas, quia publicatur nimis matrimonium, & insuper per seuentiam ab Ecclesia validum iudicatur, filii natu post talen publicationem, & approbationem legitimis esse censentur, etiam si forte postmodum deregatur impedimentum, quia causa, & per accidens antea detectum non fuit, haberetur expressè cap. quod nobis qui filii sunt legitimis, ibi: si qui de matrimonio clandestino postmodum ab Ecclesia comprobato natu fuerint eos legitimis iudicis filios, & heredes, id est si generaliter fuerint, aut natu ex clandestino matrimonio, ab Ecclesia tamen tempore conceptionis, vel natuariatis ut valido comprobato. Et cap. 1 de clandest. deijo. sat. inquit Textus. Verum si persone contrahentium haec voluntaria publicare, nistarionabilis causa prepediat ab Ecclesia recipienda sum & comprobanda tanquam a principio in conspe. in Ecclesia contraria. Quod si obiectis filii natu a coniugibus impedimenti conscis etiam publice contrahant, & ab Ecclesia eorum matrimonium postmodum per dispensationem approbetur, non efficiuntur legitimis, quia tempore conceptionis, vel natuariatis non poterant validè contrahere cap. antea, qui filii sunt legitimis: Sed qui praetermissis denunciationsibus invalidè contraherent tanquam conscijs impedimentum iudicandi sunt cum mala fide, & ignorantia affectatores processerint. Ergo quantumcumque postea eorum matrimonium ab Ecclesia approbetur, filii inde natu non sum iudicandi legitimis impedimento detecto. Neganda inquit consequentia, & ratio differentia est, quia matrimonium illorum qui conscijs erant impedimenti ratio de facta, quam secundum eorum existimationem in invalidum erat. Secus vero matrimonium illorum, qui ignorantes in gradibus prohibitis contrahent, quia fatem quoad eorum existimationem esto culpabilem valde contrahant. Quapropter nihil minimum si talis defectus approbatione Ecclesia supplicetur, à qua similia maritonia ut inquit Textus in cap. 2. de clandest. desponsat, recipienda sunt, & comprobanda, nisi rationabilis causa prepediat, hoc est nisi aliquod impedimentum tali approbatione offeratur.

5. Terziò est notandum, matrimonium clandestinum validum legitimare problem suscepit a parentibus, qui tempore conceptionis, vel natuariatis proliis habiles erant ad contrahendum; quia in *Supradicto cap. fin.* solum redundunt illegitimi filii, qui ex matrimonio clandestino in gradibus prohibitis suscepiti sunt. Quod extendendum non est ad easum dissimilem, ut pluribus comprobatur Sanch. lib. 3. disputat. 45.

6. Secunda pena contrahentium clandestinè ex iure antiquo est, ne coniux spoliata à viro ei restitutatur ante omnia. Nam esto regulariter spoliatus debet ante omnia restitu. cap. ex coniunctione. Capite litteras de restitu. spoliat. at in penam clandestinitatis hoc beneficio priuatur iuxta Gloss. verbo legitimè, in cap. ex transmissa, de restitu. spoliat. & tradunt ibi Doctores apud Sanchez. dict. lib. 3. disputat. 45.

7. Tertia est ut matrimonium publicum præferendum sit clandestino, nisi hoc efficaciter probetur. Sed huic duplice poena posito Concil. Trident. ferè non est locus, nam si matrimonium contractum est absque Parochio, & testibus cum matrimonio non sit, nunquam spoliatus restituendus est, neque eius matrimonium præferendum. Si vero, & testibus

præferendum. Si vero, & testibus præsentibus sit celebratum, elto omisiss denunciationsibus ante omnia coniux alteri restituitur; neque aduersus hoc matrimonium legitimè probatum aliud quocunque postea subsequens vim habere potest.

8. Quarta pena contrahentium clandestinè, hoc est absque præuis denunciationsibus praesentibus tamen Parochio, & testibus a Concilio requisitis est, ut spes dispensationis erant, si forte in gradibus prohibitis etiam ignoranter contraherent, quia ut inquit Concil. sess. 2. cap. 5. de reformat. matrimon. Non est dignus qui Ecclesia benignitate faciliter exasperiat, cuius salubria præcepta contempsit. Quod sic be-
tinet intelligi, ut Ponit non censendus sit dispensatus ex qualibet causa, sed graui, & urgenti, ne gubernationi communis Ecclesia praesindice, cui convenienter se in hac parte difficile ostendere, id est que dispensandus debet mentionem talis delicti facere: alia dispensatio imperata nella erit, ut be-
ne Sanch. disp. 4. num. 3. Coninch. disp. 27. dub. 9. n. 81. Ga-
tier. de matr. cap. 7. num. 2.

9. Quinta pena contrahentium clandestinè absque Parochio, vel testibus statutori à Concilio sess. 2. cap. 1. dimis-
tio. ut inhabiles sint ad sic contrahendum, hoc est ad contrahendum eo clandestino modo. Quare si volunt pollu-
m publice, & iuxta Ecclesia ritum contrahere, non est dubium, quin habiles existant, ut pluribus huius Gutierr.
cap. 7.5. n. 4. Sanch. suprà. disp. 46. n. 2. Basili. lib. 5. cap. 37. n. 1. Coninch. disp. 27. dub. 9. num. 80.

10. Insuper subduntur gravi poena arbitrio Ordinarii imponenda, ita ut Ordinarius sub gravi culpa eos punire te-
natur, ut constat ex illis verbis Concilii, quia præcepum sig-
nificant. Necnon & ipsos contrahentes arbitrio Ordinarii
graviter puniri præcipit, & norunt Sanch. dict. disp. 46. nu-
mer. 7. Gutierr. cap. 7.5. num. 3. & 9. Coninch. dub. 9. num. 3. Quinim non solum Ordinarius, sed etiam Index facultatis potest prædictos contrahentes punire, sicuti dicit Gutierr.
Azevedo, & aliis docuit Sanch. dict. 3. disp. 5.4. num. 4. eo
quod facultatis Index habet iurisdictionem in personam, &
ex alia parte constat de delicto. Si vero neccarium luci
prius cognoscere, an contrahentes clandestinè contraherent,
placet Couariv. 4. decree. 2. part. cap. 8.5. fin. num. 2. cogno-
nem remittendam esse iudicis Ecclesiastici. Sed opotum
est fari probabile, nam etio causa matrimonialis cognita
per se solum Episcopio concedatur: attamen cum cognito
non est de iure, sed de facto, an se licet clandestine con-
traherint, non est cur laicus haec potestas denegatur. Non
cum ipsi cognoscunt, an validum sit matrimonium, vel non,
vel quale matrimonium clandestinum sit dicendum, sed his
positis, ab Ecclesiastique definiuntis procedunt inquietus, an
contra dictum sit matrimonium contra Ecclesia statuta? Vnde
questio per se non est de iure, sed de facto; in qua questione
ut inquit Sanch. loc. cit. potest Index facultatis sene sententiam.

11. Ultra prædictas penas clandestinè contrahentibus impositas iure civili regio additur exhortatio, quam facere possunt parentes filius sic contrahendum: sicuti habetur leg. 49. Tauri, quae est lex 1. tit. 1. lib. 5. noua recopil. ibi: [Si] quendam heredem si quisierit a fusihiis, ybias, que cal matrimonio [sic] est] et quia la yglesia ubierte per clandestinum contraherent. Circa quam legem notandum est ob matrimonium absque Parochio, vel testibus celebratum non incurrat hanc penam illis in paribus, in quibus Concilium Trident. receperunt, quia esto sit clandestinè factum, non tamen est matrimonium, ac proinde non habet effectum: pars enim sunt non esse, & esse nullum, leg. duo sunt Tit. 4. ff. de Testamento. & quod de iure non fortius effectum, non prestat impedimentum. Regis non præstat, de Regis in 6. Et tradit Sanch. lib. 3. de man. disput. 2. & 47. per totam. Gutierr. lib. 2. præd. qqq. 1. & 2. Vnde haec pena solum habet locum stante opinione communi afferente matrimonium celebratum coram Parochio, & testibus omisiss denunciationsibus esse, dicens ab Ecclesia clandestinum. Nam eo casu filii sic contrahentes exhortantur parentibus. Quod tamen intelligentem est, si abque parentum consensu matrimonio copulentur. Hac enim lex non tam pro clandestinitate statuta est, quam qua reu-
teria debita parentibus contempla fuerit eo contrahendi modo. Quocirca, si aliqua causa virgat, ne haec licet parentibus posselet; eo quod parentes malitiosi matrimonium impedit, non poterit filius aut filia exhortandi bene Sanch. dict. 47. n. 8. Gutierr. suprà. Hac exhortatio filiorum potest a parentibus ante iudicis sententiam fieri, non habebit effectum, quoque ipsi parentes, vel eorum ha-
redes probent habuisse causam legitimam exhortandi, vegeter ex leg. 10. tit. 7. part. 6. ibi. [Et] a menester que quando el padre quisiere que vala su testamento, o hubiere fabor de desheredar a su hijo que muerte razon porque lo fac; pero no debe ser credido a menos de lo probar el mismo o a quellos que establegiere por herederos.] Hucusque de penis con-
trahentium clandestinè.

32. Parochio autem, vel alteri Sacerdoti de eius licentia afflentri matrimonio omis illis culpabiliter denuntiationibus triennalis suspensio ab officioindi cenda est ex Texu in *cfin.* de clandes. deponar. ibi *Suspendatur*, quod verbum non latet sententiam, sed ferendam indicat, ut aliis relatis probat. Sanch. disp. 48. num. 2. Gutier. c. 75. num. 13. Basil. lib. 5. cap. 37. n. 1.

33. Eandem penam extendit Sanch. quotiescumque interfuerit matrimonio à iure interdicto, quale est si vagos absque Ordinarii licentia coniugans, contemptive similes, coniunctiones impedit. Sed oppositum verius credonant Texus in *cfin.* r. tantum loquitur de matrimoniis, que ob suspicitionem impedimenti dirimenti interdicta sunt. Illud vero tenendum omnino est prae dictam penam suspensionis non incurere Parochum, vel alium Sacerdotem matrimonio afflentem absque sufficiente numero testium, quia non absit matrimonio cum nullum sit, sed loco suspensionis in dicto *cfin.* imposita arbitrio Ordinarii puniendus est, ut opinie aduentur. Sanch. Gutier. Basil. & Coninch. loc. alleg.

34. Ab hac autem triennali suspensione ab Episcopo imposta posse ipsum Episcopum absolvere docuerunt Hoc. Ioan. Andr. n. 11. Prap. n. 12. Bartholom. à Led. dub. 11. de matr. p. 6. concil. Tum quia Episcopus eam imponit, commone autem est censuram tollere posse qui eam imponeat. Tum quia non est referuata in *d.cfin.* A censuris autem non referuntur potest Episcopus absoluere ex Texu in *cfin.* de sicut excommunicante. Tum denique quia ita Trident. *efs. 14.* & de reform. conceditur Episcopis potestas, ut ab omnibus censuri etiam referuatis summo Ponifici possint absolvere in suo confidencie. Sed rectius alii Doctores hanc potestationem Episcopis denegant, vt pluribus compromant Sanch. lib. 3. disp. 15. n. 2. Gutier. c. 75. n. 2. Basil. Ponce. lib. 5. c. 37. n. 11. eo quod illa suspensione triennalis a Concilio generali lata sit, ac ponende ab ipso Concilio praesinitum est tempus, quo suspensio durare debet. Neque ergo Episcopus qui inferior est legem à Superiori latram relaxare. Secus vero est in censuris solo determinato tempore praesintis, in quibus Episcopus diligenter poterit, quia nihil contra Superioris legem agit, cum Superior solam tulerit censuram, non autem declarauit tempus, quo deberet ligare. Et ex his solutur ratio dubitandi: non enim ab Episcopo lata est triennalis suspensio, tamquam à principali, sed tanquam à ministro Concilii generalis, id est neque eam relaxare, neque in omnibus censuris potest dispensare eriam stante Trident. concessione, sed solum in his, nec nec publica fuerint, neque ad forum exercerius deductas, et haec triennalis suspensio cum non incuratur ipso modo sed per sententiam Iudicis, iam est censura publica, ad funemque exterrum deducta.

35. Veneri si Parochus, vel alius Sacerdos sine legitima facultate matrimonio non sibi subditorum assisteret, aut ipsius sponsos beneficiis aequaliter auctoritate fuerit, tam diu suspensio est ab officio, & beneficiis quoque Ordinario illius. Sanch. qui debet assistere virum fuerit, ut exprestus habetur in dicto deonto Trident. Et tradidit Sanch. Gutier. & Coninch. suprà. Aqua suspensione excusat ignorantia modi crassissima non sit, ut bene Sanch. num. 7. Gutier. num. 10. Testes vero assisteres matrimonio absque Parochio, et assisteres matrimonio in quo denunciations fuerint culpabiliter omis illa arbitrio Ordinarii puniendi sunt, ut bene tradidit Sanch. disp. 4. n. 7. Gutier. cap. 75. num. 9.

DISPUTATIO III.

De unitate Matrimonij, illiusque ratione.

ONIVGIVM plura secum afferit bona, de quibus S. August. librum edidit, cuius titulus est de bono coniugij, ea tamen sub iis capitibus comprehenduntur, quod si vnum non plura, illudque infelicitate, aptum ad sobolem dignandam, concupiscentiam sedandam, patiens obligationem coenit, solumque habitandi. De quibus omnibus signifatim dicimus, ut tandem qualiter matrimonium, quod a principio irrum, & nullum factum est, ratificari possit.

PUNCTVM I.

De unitate Matrimonij.

1. Unitati matrimonij non obstat, quod dissoluto vinculo per mortem aliud contrahatur.

2. Unitati matrimonij obstat pluralitas vxorum.

3. Illiciuit fuit à principio plures habere vxores, tametsi in lege antiqua fuerit dispensatum.
4. Qualiter hæc dispensatio subsistere potuit?
5. Legi Evangelica abrogata est concessio pluriuum vxorum.

1. **V**NITATI matrimonij non obstat, quod dissoluto vinculo matrimonij contrahatur quia ille contractus est vnius cum una, verumque habet illud Genes. 2. Erunt duo in carne una, sicut pluribus exomnibus aduersus aliquos haereticos Bellarm. lib. 1. de mar. c. 9. Sanch. lib. 7. disp. 8. & Coninch. disp. 1. 6. dub. 1. n. 2. Paul. Laym. lib. 5. sum. tract. 10. 3. p. c. 6. q. 2. Neque his obstat quod secundus nuptiis denegetur benedictiones, non enim denegantur, quia illæ sunt, sed ne reperiret benedictiones viles cant. Neque item obstat quod in Concil. Laodiceno, can. 1. imponatur penitentia ad secundas nuptias transiuntibus, quia hæc imponitur ob eorum præsumptam intemperantiam. Neque denique obstat, quod sic transtententes afficiantur irregularitate, ea namque afflictiora, quia eorum matrimonium deficit à perfecta significacione coniunctionis Christi cum Ecclesia. Quare unitati matrimonij solùm obstat, si vir vnu plures vxores simul habeat, & à fortiori si viua vxor plures viros.

2. Et licet aliqui haeretici licitam esse polygamiam plurium vxorum simili assertant: ac Catholica veritas definita in Trider. *efs. 24. can. 2.* id non permitit, inquit enim Trider. Si quis dixerit licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla Divina lege prohibitum, anathema sit. Quippe Christus D. minus Matth. 19. decidit adulterum, et, quod dimissa prima vxore aliam duxerit, non esset ad te, si viuente prima vxore plures ducere posset, sicut c. 12. Bellarm. lib. 1. de mar. c. 10. Gregor. de Valerio. *disp. 10. 3.* & alij com. generali de mar. q. 1. pun. 3. Sanch. lib. 7. disp. 8. & alij com.

3. Quinimo ex Divina lege à priori mundo publicata illiciuit plures simul habere. Ut constat ex illo Geues. 2. Erunt duo in carne et. & enim vir plures habere simul vxores posset, non dum plures in una carne dividuntur, ut optimè colligatur innocentia. III. in c. gaudemus 8. de diuinitate. In qua lege cum Israëlitico populo dispensatum fuit, eo quod exigui erat, ut multiplicaretur. Ut supponitur Deuter. 21. Exempli. Isiae, Jacob, David, alijsque sanctissimi Patria, s. qui plures simul vxores habuerunt, quod nullatenus occurrerent, si aduersus legem Diuinam procederent, ut optime tradit Hieronym. in epist. ad Oceanum. Et August. lib. 3. de doctrina Christiana. c. 12. & habetur c. obituarium. 32. 14. Neque his obstat, quod sola vna appelletur vxor, reliqua vero concubini dicantur, quia ad factum est, vindicare ut primam assumptam esse tum ad prolis generationem, tum in familia gubernationem, reliquas vero soluam ad prolem generandam. Praterquam quod sapientia concubina vxores appellabantur, ut constat ex illo Genes. 1. & 2. n. 1. & 6. & ludic. 1. vbi vna vxor Leuit. concubina dicta est. Exemplo igitur Israëlitici podiū genit. plures accipiabant: vxores, non quia cum illis esset dispensatum, sed quia licet libi esse creditabant ob Israëlitici populi exemplum, ut colligatur ex c. 2. 6. & 2. 8. Gen. & notavi August. lib. 16. de cinit. c. 3. 8. & lib. 22. contra Faustum. c. 47. de quo Couaruu. 2. p. decr. c. 7. §. 3. & n. 1. Sanch. lib. 7. disp. 8. a. n. 1.

4. Difficultas autem est, Qualiter hæc dispensatio potuit subsistere? Nam esto aliqui Doctores, ut Abulensi. *Reg. cap. 8. 9. 2.* Durand. in 3. *dis. 33. q. 1.* Palacios ibi, *dis. 1.* Caiet. c. 16. in Genes. lib. 1. ad Tim. 3. in illa verba: Oportet Episcopum esse virum uxoris virum. Et Marc. 10. Quicunque dimiserit vxorem, & Venerum. 2. p. speculi art. 15. censeant non naturali lege, sed tantum Diuinâ pluralitatem vxorum interdicti, quibus faciat August. lib. 16. de cinit. De c. 2. 8. dum inquirat pluralitatem vxorum nulla lege fuisse prohibitam scilicet naturali: atamen communior sententia defendit non solùm Diuinâ lege, sed naturâ pluralitatem vxorum prohibetur, ut videatur est apud Couaruu. 2. p. c. 7. §. 3. Bellarm. lib. 1. de matr. c. 11. Henric. lib. 12. c. 6. Sanch. lib. 7. disp. 8. a. n. 12. Gutier. de matr. c. 106. n. 1. Coninch. *dis. 26. dub. 2. a. num. 13.* Basil. Ponce. lib. 7. cap. 46. a. num. 2. Paul. Laym. lib. 5. tract. 10. 3. p. c. 6. q. 2. Gasp. Hurado *dis. 9. difficult. 1. n. 3.* & alios: & colliguntur ex c. gaudemus de diuinitate, ibi: Nemini unquam licuit plures habere vxores, nisi cum fuit ex Diuina revelatione concessum. Quippe pluralitas vxorum libidinem foverit, ut de se constat proli generationem minuit sapientia, ut contigit in Salomonem, concupiscentia vxoris non sati consolit, cum vir in alias diuisus mōris potens sit debitum reddere, sociali cohabitationem labefactat: non enim integrè cum viro domina, & gubernatrix familie constituit, rixas, discordiasq; inter vxores excitat, tum ob zelotypiam amoris, tum quia quilibet prætenderet dominus gubernationem integrè sibi deberi: tollit æqualitatem huius contractus; siquidem quilibet vxor integrè se tradit viro, secundus vit